

В. В. ПЕТРЕНКО

Магістрантка кафедри психології та педагогіки

Хмельницького національного університету

Керівник: к. пед. наук, доцент Василенко О.М.

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ТА ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВИБІР ПРОФЕСІЇ СТУДЕНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питання професійного самовизначення набуває особливої актуальності в ранньому юнацькому віці, коли з'являється орієнтація юнаків на майбутнє, а саме: зрозуміти себе в якості дорослого та визначити своє місце в суспільному житті. Проте в період значних соціально-економічних змін у житті нашої країни ні батьки, ні школа не здатні в повній мірі допомогти молодій людині в питанні вибору майбутньої професії.

Проблемі професійної спрямованості та професіоналізації особистості присвячені праці К. Абульханової-Славської, Є. Головахи, В. Єндальцева, Є. Клімова, О. Коханка, Н. Пряжникова, В. Сафіна, М. Скиби та багатьох інших науковців.

Зауважимо, що під терміном «професія» розуміється вид трудової діяльності, що вимагає визначеної підготовки і є звичайно джерелом матеріального забезпечення існування людини. Професія також характеризується як система знань, умінь і навичок, властивій визначеній людині [3, с. 6].

В свою чергу, поняття «професійна спрямованість» означає ставлення до тих чи інших професій, яке склалося на основі певного обсягу знань (зміст професії, потреба в ній, місце набуття професії тощо), позитивного чи негативного сприйняття всього, що пов'язано з професією, врахування особистих фізичних, психологічних і матеріальних можливостей [1, с. 42].

Зміст і суть спрямованості проявляється в соціально-типологічних якостях особистості. З огляду на це, В. Єндальцев виділяє два типи особистостей:

- 1) сильний, активний, самостійний;
- 2) слабкий, пасивний, конформіський [1, с. 42].

Професійна спрямованість класифікується також і за рівнем ціннісних орієнтацій. При цьому виділяють три типи спрямованості особистості:

1. Особистість, яка внутрішньо структурно орієнтована на цінності.
2. Особистість, яка формально, зовнішньо зорієнтована на цінності на рівні уявлень, знань.
3. Особистість, яка дезорієнтована на цінності.

У дослідженнях М. Скиби та О. Коханка розглядаються чинники, що впливають на професійне самовизначення молоді. Серед них найважливішим є педагогічний (психологічний) – це причина, рушійна сила здійснення будь-якого педагогічного (психологічного) явища. Важливими складовими цього чинника є такі: нахили (інтереси, мотиви праці); здібності, здоров'я (внутрішні можливості та обмеження); самооцінка; думка батьків, родини; думка однолітків; позиції вчителів, професіоналів; особистий професійний план (система знань про те, чого і як хоче досягти у професійній сфері) [3, с. 79].

М. Захаров вважав, що успішним вибір професії є лише тоді, коли збігаються прагнення, можливості людини та потреби суспільства. Узгодження цих трьох умов свідчить про вдало здійснений професійний вибір: людина задоволена своєю роботою, займаною посадою, оплатою своєї праці, користується повагою колег та впевнена у своєму майбутньому [2, с. 10-11].

У процесі дослідження чинників, які впливають на вибір професії науковці виділили декілька груп: група дружніх відносин (друзі, товариші, знайомі, випускники школи); навчальні предмети; позакласна робота

(шкільні гуртки, факультативи, індивідуальна робота, бесіди про професію); позашкільна робота (екскурсії, зустрічі з фахівцями, керівниками підприємств, відвідування Днів відкритих дверей навчальних закладів); педагогічний колектив (класний керівник, вчителі, соціальний педагог, психолог, адміністрація навчального закладу); сім'я та інші родичі; засоби масової комунікації (телебачення, радіо, книги, газети, інтернет); суспільно-корисна та виробнича діяльність (дослідницька робота, робота в учнівських об'єднаннях, ремонтних бригадах тощо) [3, с. 82].

Слід зазначити, що поряд з позитивним впливом на вибір професії, мають місце і негативні чинники: орієнтація на думку випадкових людей; вибір професії за зовнішнім враженням про неї; вибір професії «за компанію»; вибір з ознак престижності; недостатнє врахування власних здібностей; вибір всупереч, на зло кому-небудь; ігнорування медичними протипоказаннями.

Цей список негативних чинників, що впливають на вибір професії молодими людьми є далеко не повним. Обираючи свою майбутню професію, кожен абітурієнт повинен врахувати всі можливі чинники та виходити з тієї ситуації, яка склалася в даний момент і не орієнтуватися на можливі ситуації в майбутньому. Адже в кожній конкретній ситуації діє конкретна людина, яка має власну індивідуальність та характеризується своєрідним поєднанням біологічних, психічних і соціальних властивостей.

Література

1. Єндальцев Є. А. Вибір професії. Соціальні, економічні та педагогічні фактори. К.: Вища школа, 1982. 149с.
2. Захаров Н. Н. Профессиональная ориентация школьников. М.: Просвещение, 1988. 270с.
3. Скиба М. Є., Коханко О. М. Теорія і практика професійно-орієнтаційної роботи з молоддю: навчальний посібник. Хмельницький: ХНУ, 2007. 322 с.